

ВСТУП

МОРАЛЬНІСТЬ — ОСНОВА ПОВЕДІНКИ ЛЮДИНИ. ЯК БУДУВАТИ ВЗАЄМИНИ НА ОСНОВІ МОРАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ. ЗАГАЛЬНОЛЮДСЬКІ ЦІННОСТІ ЯК ОСНОВА ЕТИКИ

Очікувані результати (ОР)

Учень / учениця:

- ✓ пригадує, що таке цінності, мораль, етика;
- ✓ розуміє важливість етичних знань у житті людини;
- ✓ наводить приклади моральних відносин у суспільстві;
- ✓ пояснює сутність моральних цінностей та їхній вплив на взаємини і спілкування людей;
- ✓ розуміє ідеї цінностей, етики та моралі в мультикультурному контексті;
- ✓ критично оцінює власний досвід під час формулювання цінностей.

Основні терміни й поняття: етика, поведінка, моральність, цінності, етичні знання, моральні відносини.

МЕТОДИЧНИЙ СУПРОВІД

Моральний зміст етикету — відповідність зовнішніх норм і моральної свідомості.

Віктор Лозовий

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

Створення позитивно-емоційної атмосфери уроку. Вправа «Долоньки»

- ◆ Поверніть руки долонями одне до одного. Ви відчуваєте тепло, яке посилає вам ваш товариш. Це тепло його серця, його душі, яке зігріватиме вас під час уроку.

II. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ

Експрес-опитування

- ◆ У чому відмінність у значенні слів «мораль» і «людяність»?

III. МОТИВАЦІЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ. ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ Й МЕТИ УРОКУ

1. Представлення теми уроку й очікуваних навчальних результатів

2. Робота з епіграфом

- ◆ Як ви розумієте висловлювання сучасного філософа Віктора Лозового?

IV. ОПРАЦЮВАННЯ ТЕМИ

1. Ознайомлення з підручником, його структурою

2. Пояснення вчителя

Визначення понять: етика, поведінка, моральність, цінності, етичні знання, моральні відносини.

3. Колективна робота з підручником: опрацювання теоретичного матеріалу за темою

V. НАБУТТЯ ПРАКТИЧНИХ УМІНЬ І НАВИЧОК ЕТИЧНОЇ ПОВЕДІНКИ

1. Усне міркування про зміст повчань, закладених у прислів'ях (про загальнолюдські цінності)

- Який гість, така йому й честь.
- Сором від смерті страшніший.
- Хто чисте сумління має, той спокійно спати лягає.
- Чесне діло роби сміло.
- Хто не шанує старого, той не має нового.
- Живи просто — проживеш років зо сто, а будеш лукавить, так чорт тебе задавить.

2. Інтерактивна вправа «Уявний мікрофон» (постановка та розв'язування проблемних питань)

- ◆ Що ти цінуєш у житті?
- ◆ Як можна перетворити те, що ти цінуєш, на правило поведінки?
- ◆ Що таке права людини? Чим вони подібні до цінності?

3. Інтерактивна вправа «Банк ідей»: вистава (застосування загальнолюдських цінностей)

Методичний коментар. Колишній Генеральний секретар ООН Кофі Аннан уважав, що існує п'ять загальнолюдських цінностей: мир, свобода, соціальний прогрес, рівні права та людська гідність. Усі люди повинні захищати ці цінності, і вони не мають бути яблуком розбрату між народами.

Створіть 3–4 команди та розподіліть між ними всі зазначені цінності. Кожна команда має створити коротку виставу, у якій учасники розіграють свою цінність. Кожна вистава триватиме 2–3 хв. Вистави можуть базуватися на реальних життєвих подіях або вигаданих сценаріях. Якщо учні не можуть виконати завдання за визначений час, запропонуйте їм продовжити роботу над ним поза аудиторією.

Глосарій. Прогрес — рух уперед. Соціальний прогрес — поступальний розвиток суспільства по висхідній від менш до більш досконалих форм; кількісне збільшення та якісне вдосконалення суспільних умов життєдіяльності людей.

4. Діалогічний практикум (бесіда на основі прочитаної народної казки)

Підготовлені учні читають казку вголос за особами.

КАЗКА ПРО СОВІСТЬ

Народившись, Совість пішла по землі. Якщо вона заходила до людини вночі, та втрачала сон, караючи через свої неблагородні вчинки. Багатьом не подобалося, що Совість не дає їм спокійно спати. І вони звернулися із проханням про допомогу до найхитрішої в країні людини.

Та сказала: «Є вихід. Можна зробити так, що Совість не матиме права приходити до вас. Складімо закони. Напишемо на сувоях, що людина повинна робити, а чого — ні. Закони знатимуть чиновники, а прості люди приходитимуть до них і питатимуть: можна або не можна? І тоді всі позбудуться Совісті, адже на її докори почнуть відповідати: “Так написано в сувоях”. І всі спатимуть спокійно».

Так і зробили. А для Совісті придумали спеціальне правило: «Хто з'явиться таємно вночі в чужий будинок, того вважати злодієм і кидати його до в'язниці». І першої ж ночі, коли Совість прийшла до високого сановника з докорами, той викликав варту й ув'язнив Совість.

Питання для обговорення

- ◆ Чому люди вирішили позбутися Совісті?
- ◆ Чи можна ув'язнити Совість?
- ◆ Чи страждають люди, які «посадили Совість до в'язниці», від своїх законів?
- ◆ Чи пов'язані між собою поняття «совість», «справедливість», «мораль», «закон»?
- ◆ Яким є ваше ставлення до суспільства, описаного в казці?

VI. ПІДБИТТЯ ПІДСУМКІВ. РЕФЛЕКСІЯ

Ситуативний конструктор. Практична вправа на розвиток творчої уяви (PTU)

- ◆ Згадай епізоди зі свого життя, які переконують, що твої дії були саме такими, як цього вимагали моральні норми етики, і які видатний педагог В. Сухомлинський передав словами: «Умій відчувати поруч із собою людину, умій розуміти її душу, бачити в її очах складний світ — радість, горе, біду, нещастя. Своєю поведінкою, своїми вчинками не завдавай людині болю, образи, хвилювання. Умій виховати себе так, щоб ти не “сипав сіль” на чужі болючі рани, щоб гучно не ступав брудними чобітьми там, де треба затамувати подих; щоб не вривався в двері, коли треба тишенько, на пальчиках, зайти в кімнату, щоб не сміявся тоді, коли всім сумно».

VII. ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

Творчий проєкт

- ◆ Склади кілька власних правил життя людей у суспільстві — 5–6 пунктів (письмово, у зошиті). Обміркуй їх з батьками та друзями.